

POSTANOWIENIE
Wypis z protokołu

Dnia 8 marca 2012 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie VIII Wydział Karny
Sprawa z wniosku W S
O odszkodowanie

Obecni:

Przewodniczący – SO Joanna Grabowska
Sędziowie SO Małgorzata Radomińska
 SR /del/ do SO Piotr Gąciarek/spr/

Protokolant: sekretarz sądowy Krzysztof Boguszewski
Prokurator Krystyna Nogal Załuska

Sąd postanowił:

Na podstawie art. 193 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej zwrócić się do Trybunału Konstytucyjnego o stwierdzenie, czy art. 8 ust. 2a ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego. (Dz. U. z dnia 23 kwietnia 1991 r. Nr 34 poz. 149 ze zmianami) w zakresie, w jakim uzależnia przyznanie uprawnienia do ubiegania się o odszkodowanie i zadośćuczynienie osobom represjonowanym przez radzieckie organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości lub organy pozasądowe, działające na obecnym terytorium Polski w okresie od dnia 1 lipca 1944 r. do dnia 31 grudnia 1956 r. oraz na terytorium Polski w granicach ustalonych w Traktacie Ryskim, w okresie od dnia 1 stycznia 1944 r. do dnia 31 grudnia 1956 r., za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego lub z powodu takiej działalności, od zamieszkiwania obecnie bądź w chwili śmierci na obecnym terytorium Polski, jest zgodny z art. 32 ust 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Za zgodność z oryginałem
zaświadcza
[Signature]
Sędziowska

Sygn. akt

Uzasadnienie
do postanowienia Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 08.03.2012
w przedmiocie wystąpienia do Trybunału Konstytucyjnego

W dniu 30.09.2011 r. wnioskodawczyni W S wystąpiła do Sądu Okręgowego w Warszawie o zasądzenie od Skarbu Państwa odszkodowania i zadośćuczynienia w kwocie zł z tytułu represjonowania jej przez radzieckie organa wymiaru sprawiedliwości za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego. Jako podstawę prawną roszczenia wnioskodawczyni wskazała przepisy art. 8 ust. 2a i 2b ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego. (Dz. U. z dnia 23 kwietnia 1991 r. Nr 34 poz. 149 ze zmianami, dalej: ustawa z 23 lutego 1991 roku).

W toku postępowania przed Sądem Okręgowym zostało ustalone w oparciu o zgromadzony materiał dowodowy, a w szczególności zeznania przesłuchanej w charakterze świadka W S, a nadto zawnioskowanych przez pełnomocnika wnioskodawczyni świadków oraz dołączone do akt dokumenty, że mieszkająca B (na dawnym terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, które po II wojnie światowej zostało przyłączone do ZSRR) należała do oddziału Armii Krajowej dowodzonego przez B C pseudonim „C ” który po 8 maja 1945 roku kontynuował walkę o niepodległy byt Państwa Polskiego. Z tytułu przynależności do Armii Krajowej i czynnej w niej działalności wnioskodawczyni została w dniu maja 1951 roku aresztowana przez władze radzieckie, a następnie skazana w dniu sierpnia 1951 r. przez Trybunał Wojskowy Ministerstwa Bezpieczeństwa Państwowego obwodu ZSRR na karę lat pozbawienia wolności za. Karę odbywała w okresie od dnia .04.1951 r. do dnia .10.1955 r., kiedy to została zwolniona.

W trakcie postępowania Sąd Okręgowy ustalił, iż miejscem stałego zamieszkania wnioskodawczyni jest B . W S posiada obywatelstwo polskie i białoruskie. Wprawdzie wnioskodawczyni jest zameldowana w W na pobyt stały, a ponadto przebywa dość często w Polsce, to jednak w świetle zeznań złożonych przez samą W S nie może ulegać wątpliwości, iż jej miejscem zamieszkania rozumianym jako jej centrum spraw osobistych i majątkowych jest B , gdzie wnioskodawczyni posiada dom, pobiera emeryturę i leczy się.

Zgodnie z art. 8 ust. 2a i 2b ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego uprawnienia do odszkodowania za poniesioną szkodę i zadośćuczynienia za doznaną krzywdę osobom represjonowanym przez władze ZSRR przysługuje, o ile spełnione są łącznie następujące warunki:

- 1) osoba występująca z wnioskiem o zadośćuczynienie lub odszkodowanie zamieszkuje obecnie bądź w chwili śmierci w Polsce;
- 2) osoba występująca z wnioskiem o zadośćuczynienie lub odszkodowanie była represjonowana przez radzieckie organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości, działające na obecnym terytorium Polski w okresie od dnia 1 lipca 1944 r. do dnia 31 grudnia 1956 r. oraz na terytorium Polski w granicach ustalonych w Traktacie Ryskim, w okresie od dnia 1 stycznia 1944 r. do dnia 31 grudnia 1956 r. za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego bądź w związku z taką działalnością;
- 3) działalność osoby represjonowanej na terytorium Polski w granicach ustalonych w Traktacie Ryskim poza obecnym terytorium Polski była podejmowana w okresie od dnia 17 września 1939 r. do dnia 5 lutego 1946 r.

W odniesieniu do wnioskodawczynie przebieg postępowania sądowego wykazał, iż przesłanki określone w pkt 2 i 3 zostały spełnione. Jak zostało natomiast już to wcześniej opisane, nie została spełniona przez wnioskodawczynię przesłanka określona w pkt 1. Zgromadzony dotychczas materiał dowodowy nie daje podstaw do przyjęcia, że wnioskodawczynie zamieszkuje w Polsce. Zgodnie z art. 25 Kodeksu cywilnego miejscem zamieszkania osoby fizycznej jest miejscowość, której osoba ta przebywa z zamiarem stałego pobytu. Przepis ten - wobec braku osobnych regulacji o miejscu zamieszkania zarówno w ustawie z dnia 23 lutego 1991 r. jak i w Kodeksie postępowania karnego - wyznacza zatem definicję prawną miejsca zamieszkania w polskim prawie. Zarówno w orzecznictwie jak i w doktrynie przyjmuje się zgodnie, iż miejscem zamieszkania jest miejscowość, gdzie znajduje się centrum spraw osobistych i interesów majątkowych danej osoby.

W aktualnym stanie prawnym roszczenie skierowane przez wnioskodawczynię o zasądzenie od Skarbu Państwa odszkodowania i zadośćuczynienia na jej rzecz za krzywdę z tytułu represjonowania jej przez organy radzieckie za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego musiałyby zostać oddalone wobec faktu, iż brak jest podstaw dla uznania, że W S zamieszkuje obecnie w Polsce.

Rozpoznając sprawę z wniosku W S Sąd Okręgowy w Warszawie powziął jednakże istotne wątpliwości co zgodności zawartej w art. 8

ust. 2a ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, przesłanki zamieszkiwania obecnie bądź w chwili śmierci przez wnioskodawcę na terytorium Polski z art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. (dalej: Konstytucja RP) Od odpowiedzi na pytanie prawne co do zgodności art. 8 ust. 2a w/w ustawy z Konstytucją RP zależy rozstrzygnięcie sprawy zawisłej przed Sądem Okręgowym w Warszawie. W razie bowiem stwierdzenia zgodności z Konstytucją RP zakwestionowanego przez sąd przepisu wniosek W S podlegać będzie oddaleniu. Z kolei w razie uznania przez Trybunał Konstytucyjny niezgodności przepisu art. 8 ust. 2a ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku z Konstytucją RP, odpadnie negatywna przesłanka, wykluczająca z uwagi na niezamieszkiwanie w Polsce, możliwość uwzględnienia roszczenia wnioskodawcy o zadośćuczynienie.

Zgodnie z art. 32 ust 1. Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej wszyscy są wobec prawa równi i wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne. W ocenie Sądu Okręgowego ustawodawca w art. 8 ust. 2a powołanej wyżej ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku różnicując - poprzez wprowadzenie kryterium zamieszkiwania w Polsce - uprawnienia obywateli polskich do dochodzenia roszczeń z tytułu represjonowania przez organy ścigania bądź organy wymiaru sprawiedliwości ZSRR, naruszył określoną w art. 32 ust. 1 Konstytucji RP zasadę równości obywateli wobec prawa.

Konstytucja RP określając zarówno prawa jak i obowiązki obywateli Rzeczypospolitej Polskiej nie różnicuje sytuacji prawnej obywateli tylko ze względu na kryterium ich miejsca zamieszkania.

Wskazać należy, iż obywatele polscy korzystający z pełni praw publicznych mają prawo dostępu do służby publicznej na jednakowych zasadach. (art. 60 Konstytucji RP). Tak więc pełnienie funkcji publicznych nie zostało ograniczone w Konstytucji RP poprzez kryterium miejsca zamieszkania. Zasada ta znajduje swoje rozwinięcie w przepisach określających bierne prawo wyborcze w wyborach do Sejmu i Senatu oraz w wyborach Prezydenta RP. Prawo ubiegania się o mandat posła lub senatora zostało przyznane co do zasady każdemu obywatelowi niezależnie od jego miejsca zamieszkania. (art. 99 Konstytucji RP). Regulacja biernego prawa wyborczego jest o tyle istotna, iż Konstytucja RP wprowadza tu w sposób wyraźny dwa ograniczenia. Po pierwsze bierne prawo wyborcze w wyborach do Sejmu, Senatu i na urząd Prezydenta RP zostało ograniczone poprzez wymóg osiągnięcia przez kandydata określonego wieku (art. 99 ust. 1, art. 99 ust. 2 i art. 127 ust. 3 Konstytucji RP), a po drugie przez wymóg bycia nieskazanym na prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności za przestępstwo umyślne

ścigane z oskarżenia publicznego. (art. 99 ust. 3 Konstytucji RP) Z powyższych regulacji wynika zatem, iż tam, gdzie przewidziane są istotne ograniczenia obywateli w korzystaniu z ich uprawnień Konstytucja RP czyni to w sposób wyraźny i jednoznaczny.

Konstytucja RP także w odniesieniu do obowiązków spoczywających na obywatelach Rzeczypospolitej Polskiej (art. 82 – wierność Rzeczypospolitej Polskiej, art. 83 – przestrzeganie prawa Rzeczypospolitej Polskiej, art. 84 – ponoszenie ciężarów i świadczeń publicznych, art. 85 – obrona Ojczyzny, art. 86 – dbałość o stan środowiska) nie różnicuje w żaden sposób, a w szczególności z uwagi na miejsce zamieszkania, ich sytuacji prawnej. Można zatem zasadnie uznać, iż wymienione wyżej, określone przez przepisy Konstytucji RP obowiązki dotyczą w jednakowym stopniu tak obywateli polskich mieszkających na stałe na terytorium RP jak i obywateli polskich niemieszkających na stałe w Polsce. Żaden przepis Konstytucji RP nie ogranicza tak praw jak i obowiązków obywateli polskich w zależności od ich miejsca zamieszkania.

Z faktu niezamieszkiwania przez obywatela polskiego na terytorium Polski nie wynika zatem prawna niedopuszczalność:

- pełnienia urzędów publicznych, w tym także tych najwyższych
- bycia posłem lub senatorem
- bycia Prezydentem RP.

Z tych względów uznać należy, iż kryterium miejsca zamieszkania na terenie Polski jako przesłanka ograniczająca uprawnienia przyznane ogółowi obywateli spełniających określone warunki (w tym przypadku podleganie represjonowaniu przez władze ZSRR za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego), nie powinna być stosowana bez wyraźnego uzasadnienia i odwołania się do innych wartości określonych w Konstytucji RP.

Wskazać przy tym należy, iż wyłączenie przez art. 8 ust. 2a ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku z kręgu osób uprawnionych do dochodzenia zadośćuczynienia, obywateli polskich zamieszkałych obecnie poza terytorium Polski, jest zupełnie nieracjonalne. Od samego początku wiadomym było bowiem, że znaczna część obywateli polskich represjonowanych przez władze ZSRR za swoją działalność niepodległościową w okresie II wojny światowej i bezpośrednio po jej zakończeniu zamieszkuje na terenach dawniej wchodzących w skład Państwa Polskiego, a obecnie należących do Ukrainy, Białorusi i Litwy, bądź też na terenach innych państw (Rosja, Kazachstan) powstałych po rozpadzie ZSRR. Analiza zapisów ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego prowadzi do wniosku, iż ograniczenie kręgu osób uprawnionych do występowania o zadośćuczynienie jedynie do tych zamieszkałych obecnie w

Polsce, nie znajduje uzasadnienia, które odwoływałyby się do innych konstytucyjnych wartości.

Podkreślić należy, że obywatel polski, niezależnie od swego miejsca zamieszkania (a więc także obywatel mieszkający na stałe poza granicami Polski) nie jest zwolniony od szeregu obowiązków nałożonych przez niego przez normy Konstytucji RP. Skoro zatem na obywatelu polskim zamieszkałym poza granicami Polski (tak samo jak na obywatelu zamieszkałym w Polsce) ciąży z samego faktu posiadania obywatelstwa polskiego takie istotne obowiązki jak: obowiązek wierności Rzeczypospolitej Polskiej, obowiązek przestrzegania prawa Rzeczypospolitej Polskiej, czy wreszcie obowiązek obrony Ojczyzny, to brak jest konstytucyjnie uzasadnionych podstaw, aby obywateli polskich represjonowanych przez władze ZSRR za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego pozbawiać się przyznanego im przez ustawę prawa do zadośćuczynienia za doznaną krzywdę tylko z tego powodu, iż nie mieszkają oni na terytorium Polski.

Wskazać należy także, iż kwestionowana regulacja zawarta w art. 8 ust. 2a ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku pozostając sprzeczna z normą zawartą w art. 32 ust 1 Konstytucji RP jest w istocie także niezgodna z normą zawartą w art. 19 Konstytucji RP. W artykule 19 Konstytucji RP, gdzie mowa jest o specjalnej opiece weteranów walk o niepodległość; ich sytuacja prawna i uprawnienia nie zostały zróżnicowane w zależności od tego, czy zamieszkują oni na terytorium Polski.

Tak więc w ocenie Sądu Okręgowego brak jest uzasadnionych konstytucyjnie podstaw dla różnicowania uprawnień obywateli polskich w zależności od ich miejsca zamieszkania. Biorąc pod uwagę, że Konstytucja RP przyznaje wszystkim obywatelom (bez względu na ich miejsce zamieszkania) tak istotne uprawnienia jak bierne i czynne prawo wyborcze, w tym także na urząd Prezydenta RP, a także, że nakłada na wszystkich obywateli, niezależnie od ich miejsca zamieszkania, doniosłe obowiązki, ograniczenie uprawnienia obywateli polskich represjonowanych przez władze ZSRR za działalność niepodległościową w możliwości dochodzenia roszczeń opisanych w art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku, uznać należy za niegodne z art. 32 ust 1 Konstytucji RP, ustanawiającym zasadę równości wszystkich obywateli wobec prawa.

Z tych względów, wobec faktu, że od ustalenia zgodności z Konstytucją RP art. 8 ust. 2a ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, zależy rozstrzygnięcie sprawy z wniosku W S
S
zawisłej przed Sądem Okręgowym w Warszawie, zasadne stało się wystąpienie w oparciu o art. 193 Konstytucji RP, z pytaniem prawnym do Trybunału Konstytucyjnego.

5

Za zgodność z oryginałem
zaświadcza

[Signature]
Sędziarz Sądu Okręgowego